

## Oświata polonijna

### NIEMCY

#### Podsumowanie dwuletniej pracy Związku Nauczycieli Języka Polskiego i Pedagogów

W grudniu odbyły się po raz czwarty wybory członków zarządu Związku Pedagogów i Nauczycieli Języka Polskiego w Niemczech. Przewodniczącą została ponownie **Liliana Barejko-Knops**, pełniąca tę funkcję od początku istnienia związku, czyli od 1997 roku. Po raz drugi wybrano na zastępcę przewodniczącej Irenę Zejmo. Ponadto do Zarządu weszły dwie nowe osoby: pani **Maria Wielandt** przejęła funkcję skarbnika, a pani **Danuta Kalinowska** – funkcję sekretarza.

Obecnie ZNJPIpWn zrzesza 31 członków i sympatyków i obejmuje opieką 31 już istniejących ośrodków nauczania języka polskiego oraz te, które znajdują się w stadium organizacji.

W czasie ostatniej dwuletniej kadencji ZNJPIpWn odbywały się comiesięczne spotkania w Leverkusen. Ich celem są bieżące szkolenia nauczycielek oraz wymiana doświadczeń. Prezentowano tu konspekty lekcji, dzielono się uwagami, dyskutowano o problemach. Ponadto uczestnicy regularnie zapoznawani byli z bieżącymi postanowieniami niemieckich władz oświatowych.

Dwa razy do roku odbywają się dwudniowe szkolenia metodyczne, które cieszą się olbrzymim zainteresowaniem. W bieżącym roku szkolnym w ramach doskonalenia zawodowego w czasie wakacji nauczycielki uczestniczyły także w kursach metodycznych w Lublinie oraz Krakowie.

W trosce o właściwy status języka polskiego wśród Polonii niemieckiej nauczycielki wzbogacają swoją działalność o różne formy pracy. Zorganizowane zostały obchody tradycyjnych rocznic, np. 11 Listopada oraz świąt: Andrzejki, Mikołajki, spotkania Bożonarodzeniowe, Wielkanoc, Dzień Dziecka, Dzień Matki, uroczyste zakończenie roku szkolnego w Konsulacie RP w Kolonii. W uroczystościach tych uczestniczą nie tylko uczniowie, ale również ich rodziny i przyjaciele. Ponadto zorganizowane zostały warsztaty taneczno-muzyczne w Ośrodku Concordia. 1 czerwca uczniowie wzięli udział w obchodach Dnia Dziecka w Oberhausen. Zgromadzone fundusze przeznaczone zostały na cele charytatywne.

Do tej pory odbyło się już 12 wycieczek do Polski uczniów klas 9-10 z sześciu ośrodków. Młodzież nie tylko zwiedziła Kraków, Poznań i Warszawę, Gdańsk i Wrocław, ale również wzięła udział w lekcjach języka polskiego i historii w polskich liceach.

Jak co roku przeprowadzone zostały we wszystkich ośrodkach w klasach 9-10 egzaminy wewnętrzne. Ocena z egzaminu wpisywana jest na świadectwo niemieckie jako równoważna z drugim językiem.

Do ważnych osiągnięć w działaniu ZNJPIpWn należy zaliczyć akcję protestacyjną, skierowaną przeciwko ograniczeniu ilości ośrodków nauczania języków ojczystych.

Mimo tak pozytywnie rozwijającego się nauczania języków ojczystych, władze oświatowe Północnej Nadrenii Westfalii (NRW) ze względu na trudności finansowe podjęły decyzję o ograniczeniu liczby placówek, nauczających języków ojczystych (MEU). Przewodnicząca Związku Pani Liliana Barejko-Knops poinformowała o zaistniałej sytuacji Rząd Polski, Ambasadę w Berlinie, Konsulat Generalny oraz przeprowadziła rozmowy z niemieckimi władzami oświatowymi. Ponadto na Forum Oświaty Polonijnej w Krakowie odczytała apel, wyrażający zaniepokojenie rozwojem sytuacji. Protest ten podpisała większość uczestników konferencji. Przeprowadzono ponadto akcję zbierania podpisów na listach protestacyjnych w NRW, w którą zaangażowały się wszystkie ośrodki, w wyniku czego zebrano ponad 2000 podpisów. Przewodnicząca udała się także osobiście dwukrotnie do Landtagu, gdzie w kilkugodzinnych debatach potrafiła przekonać przedstawicieli Landtagu, Kancelarii Państwa i Ministerstwa do Spraw Szkolnych o słuszności argumentów podanych w proteście. Dzięki natychmiastowej reakcji i usilnym staraniom zostaną zachowane już istniejące miejsc nauczania języka polskiego. Nie będzie jednak, przynajmniej tymczasowo, możliwości organizowania nowych ośrodków. Rozwiązanie tego problemu będzie w dalszym ciągu priorytetowym zadaniem Związku. W chwili obecnej prowadzona jest akcja wspierania ośrodków MEU w Dolnej Saksonii.

Irena Zejmo

## Forum dyskusyjne „Język polski na rynku edukacyjnym państw zachodnich”

### Polski jako język ojczysty w szkołach niemieckich Północnej Nadrenii-Westfalii

Naukę języków ojczystych wprowadzono do szkół Północnej Nadrenii-Westfalii około trzydziestu lat temu. W początkowym okresie zajęcia obejmowały jedynie dzieci robotników z Turcji, Włoch, Grecji, Hiszpanii i miały na celu ułatwienia ponownej integracji po powrocie do krajów ojczystych. W dobie jednoczenia Europy nie mówi się już o reintegracji, bowiem bogactwo dwu- i wielojęzyczności zdobywa na znaczeniu. Obecnie zajęcia z języka ojczystego prowadzone są w 18 językach, a bierze w nich udział ponad 120 tysięcy uczniów, w tym 70% stanowią tureccy uczniowie.

#### Wprowadzenie języka polskiego jako ojczystego

Przy wprowadzeniu języka polskiego do programu szkół niemieckich na pewno kamieniem węgielnym były traktaty polsko-niemieckie z 1990 i z 1991 roku, które umożliwiły naukę wszystkim poczuwającym się do polskości oraz pielęgnującym mowę i kulturę ojczystą. Polsko-niemieckie umowy zostały umocnione przez nowe zarządzenia szkolne z 1998 r., zapewniające dostęp do języków oj-

czystych także uczniom o innych narodowościach. Dzięki temu w nauce języka polskiego jako ojczystego mogą brać udział także obywatele niemieccy, co daje również przesiedleńcom prawo do nauki języka polskiego. W Niemczech w nauce języka polskiego jako ojczystego bierze udział około 4 tysięcy uczniów, z czego prawie 50% przypada na szkoły w Północnej Nadrenii-Westfalii.

#### Związek Nauczycieli Języka Polskiego i Pedagogów

Wraz z wprowadzeniem nauczania języka polskiego zaistniała potrzeba powołania organizacji, która pomogłaby nauczycielom spełniać ich rolę jak najlepiej. I tak przed pięcioma laty w czerwcu 1997 r. powstał ZNJPIP z siedzibą w Kolonii, skupiający zarówno nauczycieli już uczących w niemieckich szkołach, jak i tych którzy dopiero organizują tego typu działalność w swoich ośrodkach.

ZNJPIP spełnia wiele ważnych funkcji, do których na-

leży m.in. utrzymywanie kontaktu z niemieckimi władzami oświatowymi, a także z ośrodkami i instytucjami opiekującymi się Polonią w Niemczech. Ponadto Związek opracowuje podręczniki, materiały metodyczne, zapoznaje nauczycieli uczących w Niemczech z najnowszymi metodami nauczania, organizuje comiesięczne wewnętrzne szkolenia, pomaga nauczycielom w organizacji lekcji w szkołach niemieckich oraz pomaga w przeprowadzaniu

egzaminów, w przygotowywaniu imprez polonijnych i wymian szkolnych oraz wycieczek. Do licznych uwieńczonych sukcesem imprez towarzyszących zajęciom w szkole należą wystawy o tematyce historycznej, krajoznawczej, sztuki teatralnej, konkursy wiedzy o Polsce, wszelkiego rodzaju imprezy związane z obchodami Roku Europejskiego, regularne już spotkania młodzieży połączone z pielęgnowaniem polskich tradycji oświatowych i państwowych. W 2001 r. odbyła się już siódma wycieczka krajoznawczą młodzieży do Polski, a w lutym 2002 dziesiąte dwudniowe szkolenie.

Związek w formie wykładów oraz referatów prowadzi spotkania informujące rodziców i nauczycieli o ich prawach wypływających z traktatów polsko-niemieckich i zarządzeń szkolnych niemieckiego Ministerstwa do Spraw Szkolnych w Północnej Nadrenii-Westfalii, a tym samym pomaga w organizowaniu tego typu ośrodków.

Widoczne efekty naszej pracy to zasługa przede wszystkim nauczycieli, zrzeszonych w ZNJPIP, którzy nie szczędzą ani prywatnego czasu, ani prywatnych pieniędzy na realizację zamierzeń, których głównym celem jest krzewienie kultury polskiej na terenie Niemiec, a tym samym na terenie jednoczącej się Europy.

### Formy współpracy

Nie sposób tu nie wymienić instytucji państwowych i osób prywatnych, które mają udział w naszych sukcesach, np. przedstawicielstwo dyplomatyczne w Kolonii, organizacje Wspólnota Polska, Polsko-Niemiecka Współpraca czy media: gazety polskie, takie jak Info Tip i Angora, ale również TV Polonia i restauracja z Kolonii „U Barbary”.

Wdzięczni jesteśmy przede wszystkim Ministerstwu Edukacji Narodowej i Sportu, które nie tylko dostarcza i docenia naszą pracę, ale również wyposaża nauczycieli w podręczniki i pomoce dydaktyczne oraz umożliwia bardzo potrzebne szkolenia metodyczne, prowadzone przez Polonijne Centrum Nauczycielskie w Lublinie. Szkolenia te wzbogacają nie tylko nasz metodyczny warsztat pracy, ale również dają nam możliwość wymiany doświadczeń. Zajęcia zawsze przygotowane są perfekcyjnie, zarówno pod względem merytorycznym jak i organizacyjnym. Urozmaicony program zaspokaja potrzeby wszystkich nauczycieli, zarówno ze Wschodu jak i z Zachodu, uczących na różnych szczeblach: od przedszkoli do klas licealnych.

Zaprezentowane metody sprawdzają się już od lat w

naszej pracy, bowiem z jednej strony pobudzają one do aktywności i zwiększają koncentrację uczniów na zajęciach, a z drugiej pomagają zachować tak istotne dla uczniów proporcje między przekazem informacji a rozwijaniem umiejętności. Zwracamy się do MENiS z prośbą o umożliwienie kontynuowania tego rodzaju szkoleń co najmniej w takim samym wymiarze, w jakim odbywały się do tej pory.

Chciałabym również wyrazić serdeczne słowa uznania władzom i wszystkim pracownikom Stowarzyszenia „Wspólnota Polska”, dzięki którym mieliśmy zaszczyt brać udział w tym tak cennym kongresie. „Wspólnota Polska” jest ogniwem łączącym nas Polaków za granicą z naszą Ojczyzną. Długoletnia bezpośrednia współpraca poszczególnych pracowników z konkretnymi organizacjami w danych państwach pozwala im zorientować się w specyfice działalności poszczególnych ośrodków, w ich potrzebach i problemach, bardziej niż niejednej jednostce dyplomatycznej, której kadry zmieniają się co cztery lata. Dzięki zaangażowaniu pracowników „Wspólnoty Polskiej” możliwe jest krzewienie kultury i języka polskiego nie tylko na Wschodzie, ale i na Zachodzie Europy.

tym polskiego może ulec pogorszeniu, bowiem planuje się drastyczne ograniczenie etatów nauczycieli. Dlatego też zwracamy się z prośbą o poparcie naszego protestu, który pragniemy wysłać do władz landowych w Düsseldorfie.

W imieniu uczestników Zjazdu Polonijnego oraz Związku Nauczycieli Języka Polskiego i Pedagogów w Niemczech wyrażamy zaniepokojenie treścią artykułu pt. „Jede dritte Stelle auf der Streichliste” - Skreślone ma być co trzecie miejsce pracy - z lipca 2002 zamieszczonego w czasopiśmie „Rheinische Post”, a dotyczącego drastycznego ograniczenia etatów nauczycieli uczących języków ojczystych za wyjątkiem nauczycieli tureckich. Prawo do uczenia się języka ojczystego przez dzieci i młodzież pochodzenia polskiego zagwarantowane zostało między państwem niemieckim a polskim przez traktaty z roku 1990 i 1991. Jak wielkie jest zapotrzebowanie na naukę polskiego w Północnej Nadrenii-Westfalii, wskazuje najlepiej tempo powstawania tego typu placówek na tym terenie. W czasie jednoczenia Europy również w interesie państwa niemieckiego leży popieranie nauki języka ojczystego, gdyż stwarza to realne szanse zdobycia pracy w innych krajach.

### Protest przeciwko ograniczeniu etatów nauczycieli

Do tej pory Północna Nadrenia-Westfalia była landem wzorcowym dla pozostałych obszarów niemieckich. Niestety, najświeższe

informacje z Ministerstwa do Spraw Szkolnych z Düsseldorfu świadczą o tym, że także sytuacja w uki języków ojczystych, w

*Liliana Barejko-Knops  
przewodnicząca Związku  
Nauczycieli Języka  
Polskiego i Pedagogów*

# Rotstift bedroht muttersprachlichen Unterricht

## Protest: Pädagogen sammeln Unterschriften

Von Werner Storksberger

**Münsterland.** Sensibel reagieren Eltern, wenn es um Unterrichtsausfall geht. Jetzt könnte es sogar zu „internationalen Dissonanzen“ kommen. Die Durchführung von muttersprachlichem Unterricht wurde nämlich in bilateralen Verträgen zwischen Deutschland und Polen geregelt. Ungeachtet dessen beabsichtigt die Landesregierung, im kommenden Jahr 450 Stellen für diesen ergänzenden Unterricht zu streichen – und das, obwohl die Nachfrage nach polnischem Sprachunterricht steigt.

Allein in Hamm stehen 120 Kinder auf der Warteliste, weitere Gruppen haben sich in den Kreisen Coesfeld, Siegburg und Kleve gebildet. Mit einer Unterschriftensammlung, bei der sich 1648 Bürgern anschlossen, protestierte jetzt der Verein der Polnischlehrer und Pädagogen gegen die beabsichtigte Stellenstreichung. Die Unterschriften wurden jetzt dem Landtagspräsidium übergeben. „Es wird immer mehr vom Zusammenwachsen in Europa gesprochen, doch hier soll jetzt gespart

werden“, bemängelte Liliana Barejko-Knops, Vorsitzende der Vereinigung der Polnischlehrer und Pädagogen. Vor den Ferien sei zugesichert worden, dass 300 weitere Kinder der Polnischunterricht bekommen würden. Dann kam die Ernüchterung: kein Geld, keine Stellen. Diese Entwicklung bewertet Liliana Barejko-Knops als dramatisch: „In Polen gibt es 36 919 Schüler, die in 335 Städten muttersprachlichen Deutschunterricht erhalten. Drüben wird – trotz schwieriger Finanzsituation – nicht an Kürzungen gedacht.“

Der Verein der Polnischlehrer und Pädagogen verweist darauf, dass es für aus Polen stammende, aber sich als Deutsche fühlende Kinder eine berufliche Perspektive sei, zweisprachig aufzuwachsen. Und wenn Polen Mitglied der EU werde, komme der Sprache des Nachbarn noch mehr Bedeutung zu. International ist das Problem bereits: Die polnische Botschaft hat sich vor einigen Wochen direkt an den damaligen Ministerpräsidenten Wolfgang Clement mit dem Hinweis auf die bilateralen Verträge gewandt. Bisher vergebens.